

اداره کل آموزش و پرورش استان همدان
مدیریت آموزش و پرورش ناحیه دو همدان
دبیرستان پسرانه‌ی دوره اول " علمی "
پژوهش جشنواره‌ی خوارزمی

عنوان:

بررسی تأثیر فناوری بر روحیه‌ی مذهبی و روحیه‌ی خودباوری در دانش‌آموزان پایه هشتم
دبیرستان دوره اول پسرانه علمی "شهر همدان"

Investigating the impact of technology on religious spirit and self-confidence in eighth grade students of the first "elmi" boys' high school"Hamadan city"

پژوهشگران:

طاها عین قلابی

Taha Einghalaei

محسن حاتمی فر

Mohsen Hatami Far

استاد راهنما: جناب آقای مجید عسگری

Majid Askari

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

شناسنامه پژوهش:

عنوان پژوهش:

بررسی تاثیر فناوری بر روحیه ی مذهبی و روحیه ی خودباوری در دانش آموزان پایه هشتم دبیرستان دوره اول پسرانه علمی، شهر همدان

معرفی معلم راهنما

	نام و نام خانوادگی: مجید عسگری
	شماره پرسنلی: ۷۸۴۰۷۸۷۰
	محل خدمت: دبیرستان علمی/آموزش و پرورش ناحیه ۲ همدان
	مدرک و رشته تحصیلی: کارشناسی ارشد زبان و ادبیات فارسی

معرفی پژوهشگر ۱

 <small>©Pegah 51672</small>	نام و نام خانوادگی: طاها عین قلایی
	شماره ملی: ۳۹۵۰۸۰۳۵۸۰
	مقطع و پایه تحصیلی: متوسطه اول - پایه هشتم
	شهرستان/ناحیه/منطقه: آموزش و پرورش ناحیه ۲ همدان
	مدرسه محل تحصیل: دبیرستان غیر دولتی علمی

معرفی پژوهشگر ۲

	نام و نام خانوادگی: محسن حاتمی فر
	شماره ملی: ۳۸۶۱۹۹۵۹۸۰
	مقطع و پایه تحصیلی: متوسطه اول - پایه هشتم
	شهرستان/ناحیه/منطقه: آموزش و پرورش ناحیه ۲ همدان
	مدرسه محل تحصیل: دبیرستان غیر دولتی علمی

تقدیم به:

همه کسانی که در اوج سختی ها و آزمون های الهی
" روحیه مذهبی " و " عزت نفس " خود را حفظ کردند.

به نوجوانان مومن و سرافراز سرزمینم

و

کودکان محکم و استوار کربلای "غزه"

تقدیر و تشکر از:

اساتید و دبیران محترم آموزشگاه که راه روشن " پژوهش و آگاهی " را پیش پای ما روشن کردند.

استاد محترم و فرهیخته جناب آقای مجید عسگری مدیریت محترم آموزشگاه که راهنما و حامی حقیقی ما بودند.

همه دانش آموزان پایه هشتم آموزشگاه که متعهدانه پای کار بودند و به ندای همکاری ما لبیک گفتند.

و با سپاس ویژه از پدر و مادرمان که مهمترین حامی و پشتیبان ، انگیزه بخش و همراه ما بودند.

" تا که قبول افتد و چه در نظر آید "

چکیده:

هدف از انجام این پژوهش (بررسی تاثیر فناوری بر روحیه ی مذهبی و روحیه ی خودباوری در دانش‌آموزان پایه هشتم دبیرستان دوره اول پسرانه "علمی" شهر همدان) بود. برای تحقق این هدف بصورت توصیفی - تحلیلی به ارزیابی دیدگاه دانش‌آموزان پرداخته شد. جامعه آماری این تحقیق دانش‌آموزان پسر پایه هشتم دبیرستان دوره اول متوسطه علمی شهر همدان به تعداد ۱۶۰ نفر هستند که در سال تحصیلی ۱۴۰۳-۱۴۰۲ مشغول به تحصیل می‌باشند. حجم نمونه در این تحقیق با استفاده جدول کرسی و مورگان تعداد ۱۳۱ نفر مشخص گردید. برای حصول نتیجه از روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه ای مشخص و مورد پرسش و ارزیابی قرار گرفتند.

در این پژوهش برای جمع‌آوری اطلاعات علاوه بر سندکاوی و بررسی کلیه کتاب‌ها، مدارک، اسناد، مقاله‌ها و پژوهش‌های در دسترس پژوهشگران که به بررسی این مفاهیم پرداخته‌اند از پرسشنامه محقق ساخته ارزیابی مولفه‌های ارتباطی فناوری با شاخصه‌های روحیه مذهبی و معنوی و عزت نفس و خودباوری استفاده شده است که بر اساس پرسشنامه طراحی شده نظرات دانش‌آموزان در ارتباط با تاثیر فناوری بر زندگی عمومی دانش‌آموزان، تاثیر در رشد معنوی، رشد اجتماعی، عزت نفس، نشاط معنوی و تاثیر در برقراری ارتباط و موفقیت تحصیلی آنها مورد بررسی قرار گرفته است.

در بررسی موضوع پژوهش و در پیشینه تحقیق مشخص شد که فناوری‌های جدید در حیطه‌های مختلف ، می‌تواند مانند یک شمشیر دولبه اقدام کند. اگر به مزایا و محاسن آن واقف بوده و بتوانیم استفاده از آن را تحت کنترل درآورده و مدیریت کنیم، منجر به نتایج مطلوب خواهد شد و بالعکس می‌تواند منشاء آسیب-های فردی و اجتماعی فراوان شود. فناوری، وقتی هوشمندانه هدایت شود، می‌تواند متحد قدرتمندی در رشد عزت نفس و رفاه معنوی در پسران باشد. با اتخاذ شیوه‌های استفاده آگاهانه، تقویت ارتباطات معتبر، و تعیین مرزهای سالم، فناوری می‌تواند به‌عنوان مجرای رشد شخصی و معنوی به جای یک مانع عمل کند. نهایتاً این نتیجه حاصل شد که رشد و استفاده از فناوری با ایجاد روحیه خودباوری (عزت نفس) و تقویت روحیه مذهبی (معنوی) دانش‌آموزان پسر پایه هشتم دبیرستان علمی شهر همدان رابطه مستقیم و معنا داری دارد.

کلیدواژگان:

فناوری ، روحیه مذهبی، روحیه خود باوری (عزت نفس)، دانش‌آموز پسر

فهرست مطالب

شماره صفحه

عنوان

فصل اول: کلیات تحقیق

- ۱-۱ مقدمه ۱
- ۲-۱ بیان مسئله ۱
- ۳-۱ ضرورت و اهمیت پژوهش ۲
- ۴-۱ اهداف پژوهش ۳
- ۵-۱ سؤالات پژوهش ۴
- ۶-۱ تعریف مفاهیم پژوهش ۴

فصل دوم: پیشینه پژوهش

- ۱-۲ مبانی نظری داخلی و خارجی ۷
- ۲-۲ جمع‌بندی پیشینه و مبانی نظری ۱۱

فصل سوم: روش پژوهش

- ۱-۳ روش تحقیق ۱۴
- ۲-۳ جامعه آماری ۱۴
- ۳-۳ نمونه آماری ۱۴
- ۴-۳ ابزار اندازه‌گیری ۱۴
- ۵-۳ روش تحلیل داده‌ها ۱۴

فصل چهارم: تجزیه و تحلیل یافته‌های پژوهش

- پرسش اول: ۱۷
- پرسش دوم: ۱۸

۱۹.....	پرسش سوم:
۲۰.....	پرسش چهارم:
۲۱.....	پرسش پنجم:
۲۲.....	پرسش ششم:
۲۳.....	پرسش هفتم:

فصل پنجم: نتیجه‌گیری و پیشنهادات

۲۵.....	۱-۵ بحث و نتیجه‌گیری.....
۲۶.....	۲-۵ پیشنهادات.....
۲۷.....	منابع.....

فهرست نمودارها و جداول

۱۷.....	جدول ۱: فراوانی و درصد پاسخگویی دانش آموزان به پرسش یک.....
۱۸.....	جدول ۲: فراوانی و درصد پاسخگویی دانش آموزان به پرسش دوم.....
۱۹.....	جدول ۳: فراوانی و درصد پاسخگویی دانش آموزان به پرسش سوم.....
۲۰.....	جدول ۴: فراوانی و درصد پاسخگویی دانش آموزان به پرسش چهارم.....
۲۱.....	جدول ۵: فراوانی و درصد پاسخگویی دانش آموزان به پرسش پنجم.....
۲۲.....	جدول ۶: فراوانی و درصد پاسخگویی دانش آموزان به پرسش ششم.....
۲۳.....	جدول ۷: فراوانی و درصد پاسخگویی دانش آموزان به پرسش هفتم.....
۱۷.....	نمودار ۱: فراوانی و درصد پاسخگویی دانش آموزان به پرسش یک.....
۱۸.....	نمودار ۲: فراوانی و درصد پاسخگویی دانش آموزان به پرسش دوم.....
۱۹.....	نمودار ۳: فراوانی و درصد پاسخگویی دانش آموزان به پرسش سوم.....
۲۰.....	نمودار ۴: فراوانی و درصد پاسخگویی دانش آموزان به پرسش چهارم.....
۲۱.....	نمودار ۵: فراوانی و درصد پاسخگویی دانش آموزان به پرسش پنجم.....
۲۲.....	نمودار ۶: فراوانی و درصد پاسخگویی دانش آموزان به پرسش ششم.....
۲۳.....	نمودار ۷: فراوانی و درصد پاسخگویی دانش آموزان به پرسش هفتم.....

فصل اول
کلیات تحقیق

۱- مقدمه

در دنیای امروزی، فناوری خود را در تار و پود زندگی روزمره ما بافته است، به طوری که تصور یک روز بدون آن دشوار است. از نحوه ارتباط ما گرفته تا نحوه یادگیری و رشد، تأثیر آن غیرقابل انکار است. اما آیا تا به حال به این فکر کرده‌اید که چگونه فناوری می‌تواند عزت نفس (خودباوری) و رشد معنوی (روحیه مذهبی) پسران جوان را در کلاس درس شکل دهد؟ این یک سؤال قابل تأمل است، و همانطور که در این موضوع غوطه ور می‌شویم، هدف ما بررسی راه‌های مختلفی است که در آن فناوری نه تنها ابزاری برای اطلاعات است، بلکه تقویت کننده ای برای توانمندسازی ذهن‌های جوان است. از طریق دریچه نگاه و دریافت دانش‌آموزان پسر، ما کشف خواهیم کرد که چگونه پیشرفت‌های فناوری به تقویت حس خودباوری و پرورش رفاه معنوی آنها کمک می‌کند. فناوری یک شمشیر دولبه در زندگی دانش‌آموزان پسر جوان است. از یک سو، درهایی را به روی دانش و ارتباط گسترده می‌گشاید. از سوی دیگر، چالش‌هایی را به ویژه در رابطه با عزت نفس و رشد معنوی ایجاد می‌کند. درک این تأثیرات در پیمایش موفقیت آمیز عصر دیجیتال بسیار مهم است (دهقان، ۱۳۹۸: ۲۸۱).

به همین منظور هدف از انجام این پژوهش (بررسی تاثیر فناوری بر روحیه مذهبی و روحیه خودباوری در دانش‌آموزان پایه هشتم دبیرستان دوره اول پسرانه "علمی" شهر همدان) بود.

۱-۲ بیان مساله

ظهور پدیده‌ای به نام اینترنت به عنوان بخشی از فناوری‌های جدید، گردش اطلاعات را در سطح جهان افزایش داده است؛ تا اواسط دهه ۹۰، بیشتر شبکه‌های اجتماعی به اینترنت منتقل شدند. پیدایی صورت‌های نوین ارتباط در شبکه‌های بزرگ رایانه‌ای، زمینه‌ساز فضاهای اجتماعی جدید شده و مجموعه گسترده‌ای از اجتماعات مجازی را به وجود آورده است؛ فضای بدون مرزی که روابط اجتماعی را تحت تأثیر قرار می‌دهد. بدین‌سان، فناوری‌های نوین اطلاعاتی، اقصی نقاط عالم را در شبکه‌های جهانی ساخته شده از ابزارها به یکدیگر پیوند داده و ارتباطات رایانه‌ای، مجموعه گسترده‌ای از اجتماعات مجازی را به وجود آورده است (دوران، ۱۳۹۱: ۳۱).

اینترنت، شبکه گسترده جهانی است که شبکه‌های مختلف رایانه را در اندازه‌های متعدّد و حتی رایانه‌های شخصی را با استفاده از سخت افزارهای گوناگون و با قراردادهای ارتباطی به یکدیگر متصل می‌کند. این شبکه جهانی، از طریق خطوط تلفن، رایانه‌های شخصی و شبکه‌های رایانه‌ای به یکدیگر متصل می‌شود و با اختصاص نشانی‌های الکترونیکی به هر یک از آنها، برقراری ارتباط سریع و گسترده را میان کلّ کسانی که به شبکه متصل هستند، فراهم می‌کند و تبادل اطلاعات میان آنان را به صورت متن، صدا، تصویر و فیلم میسر می‌سازد (دهقان، ۱۳۸۹: ۲۸۵)

به گفته (ستارزاده، ۱۳۸۸: ۱۲)، «شبکه‌های دوست‌یابی در کشور ما به سرعت در میان جوانان ایرانی محبوب شده است و ایرانی‌ها رتبه سوم را در این شبکه‌ها کسب کرده‌اند.» فرهنگ رسانه‌ای اینترنت، فضای ذهنی جوانان را اشغال کرده و از آن مهم‌تر، نمایانگر نقش خانواده در کنار این ابررسانه است که والدین روی فرزندان خود تا چه حد کنترل تربیتی و نظارت اخلاقی دارند. بروز آسیب‌های نوظهور می‌تواند زمینه‌ساز نوع جدیدی از آسیب‌های اخلاقی، اجتماعی و روانی باشد. به همین دلیل، برنامه‌ریزی برای شناسایی، پیشگیری و کاهش آسیب‌های نوظهور، لازم و ضروری می‌نماید. آسیب‌های نوظهور، آسیب‌های مرتبط با فناوری‌های جدید است که آسیب‌های ناشی از استفاده از ماهواره، بازی‌های رایانه‌ای، تلفن همراه و اینترنت می‌توانند در این مجموعه قرار گیرند. با توجه به حساسیت دوران نوجوانی، به ویژه اهمیت این حساسیت در دانش‌آموزان پسر، در این پژوهش، سعی شده است تا به آسیب‌ها یا فرصت‌های نهفته در فناوری بر دانش‌آموزان پسر دوره متوسطه اول پرداخته و ضمن بررسی ارتباط بین فناوری با روحیه مذهبی و روحیه خودباوری (عزت نفس) دانش‌آموزان، برای تقویت این موضوع و رفع برخی معضلات در این زمینه، پیشنهادهایی ارائه شود. به همین منظور با توجه به اهمیت مسئله در این پژوهش به دنبال پاسخ‌گویی به سؤالاتی که در این پژوهش مطرح شد برآمدیم.

۱-۳ اهمیت و ضرورت تحقیق

گسترش فضای مجازی در حوزه رابطه فرزندان و والدین نیز تغییراتی به وجود آورده است که از جمله آن، به‌کاهش نقش خانواده به عنوان مرجع، کاهش ارتباط والدین با فرزند، شکاف نسلی به دلیل رشد فناوری، از بین رفتن حریم بین فرزندان و والدین و ایستادن در برابر یکی از والدین یا هر دو را می‌توان نام برد. در بحث ازدواج‌ها نیز به مسائلی چون ناپایداری ازدواج‌ها، تغییر الگوی همسرگزینی، نداشتن مهارت‌هایی برای ازدواج و ناتوانی والدین برای آموزش به فرزندان، افزایش روابط دختر و پسر در زمان نامزدی بدون عقد، تمایل به دریافت مهریه‌های سنگین، بالا رفتن سن ازدواج و افزایش تنوع‌طلبی مردان و ... می‌توان اشاره کرد. تغییراتی که در حوزه دینی در جامعه رخ داده، کاهش آموزه‌های دینی در خانواده، دوری خانواده از شریعت و کم‌رنگ شدن حریم‌های دینی در روابط خانوادگی است. (صادقیان، ۱۳۹۴: ۱۴۳)، معتقد است که با توجه به اهمیت فضای مجازی در توسعه جوامع، در جامعه ما نیز در سال‌های اخیر به فناوری اطلاعات و ارتباطات توجه فراوانی شده است؛ ولی در این باره، آسیب‌های جدی وجود دارد که باید به ریشه‌یابی آن پرداخت. «کشور ما از نظر بهره‌مندی از اینترنت در بین ۱۸۷ کشور جهان، رتبه ۸۷ را دارد که بر اساس طبقه‌بندی اتحادیه جهانی مخابرات، جزء کشورهای متوسط به شمار می‌رود. ۳۵ درصد استفاده کنندگان اینترنت را قشر جوان تشکیل می‌دهند و میانگین صرف شده برای اینترنت، ۵۲ دقیقه در هفته است.»

(اوزلم کاسیر، ۲۰۲۲: ۱۴) در مطالعه ای با عنوان، اعتماد به نفس و نگرش دانش آموزان نسبت به کامپیوتر عنوان می کند: نگرش دانش آموزان نسبت به فناوری اطلاعات و ارتباطات و اعتماد به نفس از عوامل تأثیرگذار مثبت یا منفی در استفاده از فناوری آنهاست. در واقع اعتماد به نفس و نگرش دانش آموزان مرتبط با کامپیوتر به عنوان یکی از مؤلفه های فناوری اطلاعات و ارتباطات که بیشتر مورد استفاده قرار می گیرد، مورد تجزیه و تحلیل قرار می گیرد. با توجه به تعلق در دسترس بودن کامپیوتر و عامل جنسیت و اعتماد به نفس و نگرش دانش آموزان متفاوت به نظر می رسد به طور کلی باید اذعان داشت که عامل جنسیت هم بر نگرش و هم بر اعتماد به نفس دانش آموزان مؤثر است که با توجه به در دسترس بودن کامپیوتر در مدرسه و خانه به طور جداگانه موثر است.

ابعاد منفی یا استفاده زیان آور و نامطلوب از اینترنت، از آنجا گسترش می یابد که کنترل های رایج در مورد رسانه که به طور معمول صورت می گیرد، در مورد اینترنت مؤثر نیست. در خصوص استفاده از رسانه ها، نظارت در سطوح فردی، خانوادگی، گروهی و در سطح دولت به صورت منفرد یا ترکیبی صورت می گیرد. در مورد بهره مندی از اینترنت، این نظارت ها یا امکان ندارد و یا به قدر کافی کاربرد ندارد. در نتیجه، مشکل آسیب های اخلاقی اینترنت، ابعاد با اهمیتی پیدا می کند (رسولی و آزاد مجد، ۱۳۹۶: ۹۱).

به طور کلی فناوری، وقتی هوشمندانه هدایت شود، می تواند متحد قدرتمندی در رشد عزت نفس و رفاه معنوی در پسران باشد. با اتخاذ شیوه های استفاده آگاهانه، تقویت ارتباطات معتبر، و تعیین مرزهای سالم، فناوری می تواند به عنوان مجرای رشد شخصی و معنوی به جای یک مانع عمل کند.

ضرورت پژوهش حاضر را می توان از دو جنبه نظری و کاربردی مورد بررسی قرار داد. از جنبه نظری، با توجه به ماهیت فرهنگی، آموزشی، سرگرمی و اجتماعی فناوری های ارتباطات و اطلاعات، اینترنت آثار زیادی بر زندگی فردی دارد. بنابراین، ضرورت پژوهش در قالب یک الگوی عملی احساس می شود که بتوان میزان این آثار را بر متغیرهای فردی، اجتماعی و فرهنگی سنجید. از جنبه کاربردی، میزان دسترسی اعضاء خانواده به اینترنت و نوع استفاده ای که از اینترنت دارند، در تربیت دینی آنها دارای اهمیت است. به وجود اینکه کاربران اینترنت تحت تأثیر ارزش های فرهنگی موجود در محیط مجازی هستند، معلمان آنها نیز می توانند بر تغییر یا اصلاح این باورها تأثیرگذار باشند.

۱-۴ اهداف پژوهش

هدف کلی:

بررسی و تحلیل تأثیر فناوری بر روحیه مذهبی و روحیه خودباوری در دانش آموزان پایه هفتم دبیرستان دوره اول متوسطه علمی در شهر همدان است.

اهداف جزئی:

۱. بررسی تأثیر فناوری‌های جدید در زندگی روزمره دانش‌آموزان
۲. بررسی تأثیر بکارگیری فناوری بر روحیه مذهبی و افزایش سواد اطلاعاتی در این خصوص
۳. بررسی تأثیر آموزش‌های مذهبی (مبتنی بر فناوری و رسانه‌های جمعی) بر نشاط معنوی در دانش‌آموزان پسر مقطع متوسطه اول
۴. استفاده از نقش ایجاد خودباوری (مبتنی بر فناوری‌های جدید) و بررسی تأثیر آن در موفقیت تحصیلی دانش‌آموزان پسر مقطع متوسطه اول
۵. بررسی چگونگی نقش رسانه‌های صوتی و تصویری در ایجاد انگیزه، نشاط و رشد اجتماعی در دانش‌آموزان پسر مقطع متوسطه اول

۱-۵ سوالات تحقیق:

- ۱- آیا رشد و توسعه فناوری در روحیه خودباوری (عزت نفس) دانش‌آموزان پسر پایه هشتم دبیرستان علمی مؤثر است؟
- ۲- آیا رشد فناوری در روحیه مذهبی (معنوی) دانش‌آموزان پسر پایه هشتم دبیرستان علمی مؤثر است؟
- ۳- ارتباط استفاده از فناوری با تقویت روحیه مذهبی (معنوی) در دانش‌آموزان پسر پایه هشتم دبیرستان علمی چگونه است؟
- ۴- ارتباط استفاده از فناوری با ایجاد روحیه خودباوری (عزت نفس) در دانش‌آموزان پسر پایه هشتم دبیرستان علمی چگونه است؟

۱-۶ تعریف مفهومی و عملیاتی متغیرها:

در این پژوهش "فناوری" بعنوان متغیر "مستقل" و "روحیه مذهبی (معنوی)" و "روحیه خودباوری (عزت نفس)" به عنوان "متغیرهای وابسته" مورد بحث و بررسی قرار خواهند گرفت.

فناوری: فناوری به معنی کاربرد منظم معلومات علمی و دیگر آگاهی‌های نظام‌یافته برای انجام وظایف علمی است. فناوری را می‌توان کلیه دانش‌ها، فرایندها، ابزارها، روش‌ها و سیستم‌های به کار رفته در ساخت محصولات و ارائه خدمات تعریف کرد. فناوری کاربرد عملی دانش و ابزاری برای کمک به تلاش انسان است.

روحیه مذهبی (معنوی): روان‌شناسی دین یا همان روان‌شناسی مذهب از شاخه‌های تحقیقات علمی است که به بررسی دین می‌پردازد. این علم به بررسی وضعیت‌های روانشناسانه در جامعه، وجدان گروهی و فردی

که در ایجاد، توسعه، کارکرد و از بین رفتن یک دین مؤثر است می‌پردازد. همچنین محتوی ساختار و جهت‌گیری این پدیده‌ها و جایگاه و نقششان در خود دین و زندگی خارج از دین مورد علاقه این علم است. کار اصلی روان‌شناسی دین تعریف و توضیح جامعه‌شناسانه-روانشناسانه از پدیده‌های دینی است.

خودباوری(عزت نفس): خودباوری، اعتماد به نفس و باور به توانمندی‌های فردی و جمعی برای بهبود وضع اجتماع. خودباوری در برابر ازخودبیگانگی، باور مثبت به خود است که در دو بعد فردی و اجتماعی تعریف می‌شود. عوامل تضعیف و تقویت خودباوری نیز در دو سطح فردی و اجتماعی است.

دانش آموز پسر: در این پژوهش منظور دانش‌آموزان پسر پایه هشتم دبیرستان مقطع متوسطه اول "علمی" شهر همدان هستند .

فصل دوم
ادبیات و
پیشینه تحقیق

الف) مبانی نظری داخلی و خارجی

فضای مجازی به عنوان بخشی از فناوری وبه عنوان فضای دومی از زندگی واقعی است که مانند فضای واقعی، نیازمند فرهنگ است. این فرهنگ، همان‌گونه که در فضای واقعی، از عوامل متعددی مانند: عرف، شرع، وضعیت اقتصادی و معیشتی، سطح تحصیلات و غیره ناشی می‌شود، در فضای مجازی نیز از همین عوامل تأثیر پذیرفته، بر این عوامل نیز تأثیر می‌گذارد. منظور از فرهنگ فضای مجازی، فرهنگی است که از سوی شبکه‌های اجتماعی تحمیل می‌شود؛ نه بخش‌های جدی فضای مجازی، مانند پایگاه‌های خبری.

مبانی نظری داخلی :

(بزرگواری، ۱۴۰۰)، بیان می‌کند که «جذابیت‌ها، قابلیت‌ها و ویژگی‌های خاص فضای مجازی، آن را به محیطی برای تعاملات اجتماعی مبدل کرده است. جهان مجازی، شکل دیگری از جهان واقعی است. بنابراین، این دو جهان، دارای عناصر اولیه مشترک هستند. پس، اصول حاکم و مهارت‌های فنی و رفتاری، لازمه تعامل در این محیط هاست. قطعاً نداشتن رفتار مناسب و هنجارمند و از همه مهم‌تر، اخلاقمند، ارتباط میان افراد را دچار چالش خواهد کرد.»

(کرمشایی و همکاران، ۱۳۹۸)، مشکل اعتیاد اینترنتی را از عوارض زندگی در دنیای متمدن دانسته‌اند و در پژوهش آنها تفاوت میانگین اعتیاد به اینترنت در بین پاسخگویان دختر و پسر معنادار بود؛ بدین صورت که میانگین اعتیاد به اینترنت در بین پاسخگویان دختر، بیشتر از پسر بود. همچنین، ۳۸ درصد از پاسخگویان در معرض ابتلاء به اعتیاد اینترنتی قرار داشتند.

نیسی و مدحج (۱۳۹۷)، توسعه و پیشرفت کسب و کار در فضای مجازی را بیش از هر چیز، معلول وجود فضای ایمن و مصون از تعدی دانسته‌اند. با توجه به ناشناس بودن کاربران و سهولت استفاده از اینترنت، حق مصون بودن حریم خصوصی و داده‌های شخصی در فضای مجازی، به یکی از چالش‌انگیزترین مسائل حقوق بشر تبدیل شده است؛ زیرا تجاوز به حریم خصوصی افراد، به سرعت افزایش یافته است. جعفری (۱۳۹۷)، فضای مجازی را به عنوان یکی از ویژگی‌های زندگی مدرن تعریف کرده است که همانند هر پدیده‌ای که منافع و آثار مثبتی بر زندگی بشر دارد، دارای جنبه‌های منفی و ویرانگری نیز هست. امروزه، ابزارهای فناوری نوینی مانند شبکه‌های رایانه‌ای و اینترنت، به افقی تازه بر اعمال خشونت تروریست‌ها بر ضد امنیت اجتماعی در فضایی گسترده و بدون مرز تبدیل شده‌اند.

یاسمی‌نژاد و همکاران (۱۳۹۷)، در پژوهش خود به این نتیجه دست یافتند که فضای مجازی می‌تواند امنیت اجتماعی را مورد تهدید قرار دهد؛ زیرا با وجود اینکه می‌توان به عنوان ابزاری قدرتمند در عرصه اطلاع رسانی به کار گرفته شود، گاهی از آن به عنوان انفجار اطلاعات هم نام برده می‌شود؛ ولی این فناوری مدرن با تمام فوایدی که دارد، تهدیدها و خطرهایی نیز برای جامعه و بشر داشته است؛ به طوری که امروزه بخش

عمده‌ای از جرایم، مربوط به حوزه کامپیوتر، اینترنت و فضای مجازی است که امنیت اجتماعی را هدف قرار داده اند.

نظری و نوایی نژاد (۱۳۹۵)، معتقدند که امروزه خانواده در اشکال گوناگونی دیده می‌شود که هر کدام یک سیستم اجتماعی - فرهنگی تلقی می‌شوند. در داخل چنین سیستمی، افراد به وسیله حلقه‌های عاطفی قدرتمند، بادوام و متقابل به یکدیگر گره خورده‌اند. ورود به این سیستم سازماندهی شده از طریق ازدواج یا تولد صورت می‌گیرد.

فراست (۱۳۹۴)، بیان می‌کند که «کانون مقدس خانواده، بهترین مکان برای تربیت جسم و روان است. خانواده، یک سیستم تلقی می‌گردد که حداقل از یک زن و مرد تشکیل می‌شود. این دو، نقش خود را به عنوان زن و شوهر در قبال یکدیگر ایفا می‌کنند. در صورتی که در خانواده فرزندان هم وجود داشته باشند، این سیستم بزرگ‌تر و پیچیده‌تر شده و نقش‌های دیگری همچون نقش والدین نیز به نقش‌های گذشته اضافه می‌شود. خانواده، چیزی بیش از مجموعه افرادی است که در یک فضای فیزیکی و روان‌شناختی با هم مشارکت دارند.»

ثنایی (۱۳۹۳)، خانواده را در تمام فرهنگ‌ها، کانون شکل‌گیری هویت فردی می‌داند؛ به عبارت دیگر، هیچ فردی جدا از خانواده‌اش قابل تعریف نیست و خانواده، رکن اصلی سازنده فرد و شخصیت اوست.

دین، نوعی زندگی است و تربیت دینی، فرایندی است که آدمی را برای شیوه خاصی از حیات - به تعبیر علامه جعفری، حیات معقول - مهیا می‌سازد (حسینی، ۱۳۹۳، ۱۸۹). هدف تربیت دینی، آن است که افراد جامعه را در فهم دین یاری رساند تا آنها بتوانند آگاهانه درباره آن بیندیشند؛ به عبارت دیگر، مرتبی چه در مقام معلم و چه در مقام والدین، باید شور و شوق فطری کودک را در خصوص جلال و جمال الهی پرورش دهد و از رهگذر آن، فضایل اخلاقی را به ملکات اخلاقی مبدل سازد. این کار، زمانی ممکن است که اذهان و عواطف آدمی، درهای خود را به روی دین نبندند و تصور نشود که دین، چیزی منسوخ و مطالعه آن، فاقد ارزش است. بنابراین، تنها راه سعادت‌مندشدن انسان، بهره‌مندی او از تعلیم و تربیت دینی است (رحیمی، ۱۳۹۱، ۴۱)

مبانی نظری خارجی:

(ایروم اسلام، ۲۰۲۴) در بررسی با عنوان فرزندپروری دیجیتالی: حرکت به تأثیر فناوری بر عزت نفس کودکان به بیان این نتیجه می‌پردازد که برخی از تأثیرات فناوری بر عزت نفس کودکان شامل مقایسه رسانه‌های اجتماعی، رفتار اعتیاد، زمان بیش از حد صفحه نمایش و حمله سایبری است که همه این موارد می‌تواند به نحوه مشاهده خود آسیب برساند. نه تنها این بلکه چیزهای بیشتری وجود دارد که می‌توانند در معرض آن قرار بگیرند. بنابراین، برای والدین بسیار مهم است که به طور فعال تنظیم فناوری را

ارتقا دهند. در این مقاله استراتژی های عملی برای کمک به والدین در مدیریت استفاده از فناوری ، تعیین مرزهای روشن و آموزش کودکان در مورد واقعیت های رسانه های اجتماعی بیان شده است. والدین با استفاده از نکات ذکر شده در این مقاله ، تأثیرات منفی فناوری را کاهش داده و عزت نفس سالم تر در کودکان را ترویج می کنند.

(هرشیتا-جا، ۲۰۲۳ : ۱۸) در بررسی تاثیر تکنولوژی بر خود انگاره و عزت نفس، به عبارت ساده، عزت نفس را به عنوان ادراک ذهنی کل از خود تعریف کرد. او معتقد است عزت نفس محصول یادگیری است، تحت تأثیر اطلاعاتی است که ما از محیط به شکل بازخورد دریافتی از افراد مهم، تجربیات گذشته، روابط و هنجارهای اجتماعی رایج دریافت می کنیم. در دوران کنونی، فناوری حجم عظیمی از اطلاعات از هر نوع مختلف را در اختیار ما قرار می دهد. در یک روز متوسط، هر فرد مقادیر زیادی از ورودی رسانه مصرف می کند. اما تکنولوژی به خودی خود نه قهرمان است و نه شرور. فناوری ممکن است اجتناب ناپذیر باشد، اما تأثیر آن قابل تنظیم است. زمان آن فرا رسیده است که از جذب کننده های صرف فناوری به سمت کاربران فعال و آگاه برویم.

در دنیای معاصر، دین و رسانه ای مجازی جدایی ناپذیرند؛ به بیان دیگر، نه رسانه ها قادر به عدم انعکاس مفاهیم و مطالب دینی هستند و نه دین می تواند در مقابل طرح و اصول خود از طریق رسانه های مجازی مقاومت کند (هور، ۲۰۱۸، ۵۶). امروزه خانواده ایرانی، در سبب فرهنگی خود با فضای مجازی، شبکه های ماهواره ای، رسانه های مدرن و ... مواجه است که هر کدام به نوبه خود، بخشی از فرایند تأثیرگذار در خانواده را هدف گرفته اند.

زی هو و جاناتان جی (۲۰۱۶)، تأثیر اینترنت را در زمینه اجتماعی از سه بُعد: کارکرد خانواده، فعالیت های اوقات فراغت، آزادی های مدنی و پنهان کاری مورد بررسی قرار دادند، در مورد کارکرد خانواده، فعالیت با اعضاء خانواده است که بین استفاده کنندگان تفاوت معناداری به وجود می آورد. در مورد اوقات فراغت، موضوع ارتباط با دوستان برای کسانی که اهل روزنامه خواندن، گوش دادن به رادیو و تماشای تلویزیون هستند، با استفاده کنندگان از اینترنت و کسانی که از اینترنت استفاده نمی کنند، تفاوت معناداری وجود دارد. عوامل مؤثر بر آزادی های مدنی مربوط به خشونت و محتوای وقیح آن و به دست آوردن نوع دوستان است که در بین استفاده کنندگان و عدم استفاده کنندگان، تفاوت معناداری پدید آورده است. در این تحقیق، آنچه برای ما اهمیت دارد، تأثیر اینترنت بر کم شدن فعالیت و مشارکت در درون خانواده است (جاناتان، ۲۰۱۶؛ به نقل از رضایی قادی، ۱۳۹۸، ۲۶).

خلاصه ای از مطالعات انجام شده در باره تاثیر فناوری بر خودباوری و روحیه مذهبی

مطالعه	یافته ها
ایروم آسلام، ۲۰۲۴	تنظیم و کنترل فناوری، تأثیرات منفی آن را کاهش داده و عزت نفس بیشتر در کودکان را ترویج می کند.
هرشیتا-جا، ۲۰۲۳	عزت نفس محصول یادگیری است. تاثیر فناوری بر آن ممکن است اجتناب ناپذیر باشد، اما تأثیر آن قابل تنظیم است.
اوزلم کاسیر، ۲۰۲۲	نگرش دانش آموزان نسبت به فناوری اطلاعات و ارتباطات و اعتماد به نفس از عوامل تأثیرگذار مثبت یا منفی در استفاده از فناوری آنهاست.
هوور، ۲۰۱۸	در دنیای معاصر، دین و رسانه های مجازی جدایی ناپذیرند.
زی هو و جاناتان جی، ۲۰۱۶	اینترنت بر کم شدن فعالیت و مشارکت در درون خانواده موثر است.
بزرگواری، ۱۴۰۰	جذابیتها، قابلیتها و ویژگیهای خاص فضای مجازی، آن را به محیطی برای تعاملات اجتماعی مبدل کرده است.
کرمشایی و همکاران، ۱۳۹۸	تفاوت میانگین اعتیاد به اینترنت در بین دختران و پسران معنادار و در دختران بیش از پسران است.
نیسی و مدحج، ۱۳۹۷	تجاوز به حریم خصوصی افراد، در فضای مجازی به سرعت افزایش یافته که تهدیدی جدی بر روحیه مذهبی نوجوانان است.
جعفری، ۱۳۹۷	فضای مجازی به عنوان یکی از ویژگیهای زندگی مدرن مانند هر پدیده ای منافع و آثار مثبتی بر زندگی بشر دارد.
یاسمی نژاد و همکاران، ۱۳۹۷	فناوری و فضای مجازی می تواند امنیت اجتماعی را مورد تهدید قرار دهد.
نظری و نوابی نژاد، ۱۳۹۵	خانواده به عنوان کانون موثر در پرورش دینی در اشکال گوناگونی دیده می شود که یک سیستم اجتماعی - فرهنگی تلقی می شود.
فراست، ۱۳۹۴	کانون مقدس خانواده، بهترین مکان برای تربیت جسم و روان است.
ثنایی، ۱۳۹۳	خانواده در تمام فرهنگها، کانون شکل گیری هویت فردی است. به عبارت دیگر، خانواده رکن اصلی سازنده فرد و شخصیت است.
حسینی، ۱۳۹۳	دین، نوعی زندگی است و تربیت دینی، فرایندی است که آدمی را برای شیوه خاصی از حیات مهیا می سازد.
رحیمی، ۱۳۹۱	تنها راه سعادت مند شدن انسان، بهره مندی او از تعلیم و تربیت دینی است.

ب) جمع‌بندی پیشینه و مبانی نظری پژوهش

تأثیر فناوری بر خودباوری (عزت‌نفس): دنیای دیجیتال، با رسانه‌های اجتماعی در خط مقدم، نقش مهمی در شکل‌دادن به درک پسران از ارزش خود ایفا می‌کند. بازخورد مثبت، لایک‌ها و فالوورها می‌توانند عزت‌نفس را تقویت کنند و به مردان جوان احساس اعتبار و پذیرش دهند. با این حال، این وابستگی به تایید مجازی می‌تواند مخاطره‌آمیز باشد. نظرات منفی یا عدم مشارکت می‌تواند منجر به احساس بی‌کفایتی و کاهش عزت‌نفس شود. علاوه بر این، مقایسه مداوم با زندگی آنلاین دیگران که به دقت تنظیم شده‌اند، می‌تواند انتظارات غیرواقعی را تقویت کند و عزت‌نفس را کاهش دهد. نکته مهم این است که فناوری همچنین می‌تواند به عنوان یک ابزار قدرتمند برای دسترسی به منابعی عمل کند که باعث ارتقای خودیابی و رشد شخصی می‌شود و در صورت استفاده متفکرانه، عزت‌نفس را افزایش می‌دهد.

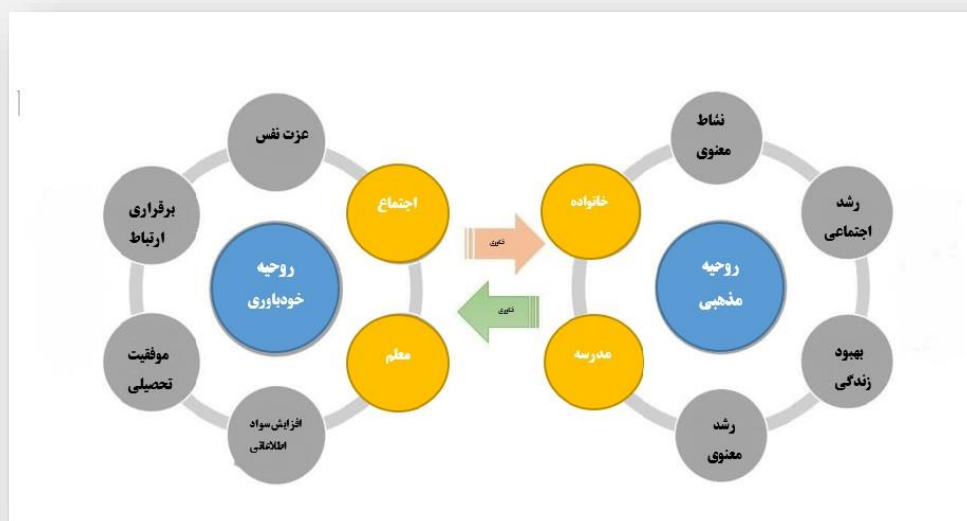
رابطه بین فناوری و رشد روحیه مذهبی (معنوی): نقش فناوری در رشد معنوی پسران بسیار قابل توجه است. از یک طرف، دسترسی به انبوهی از محتوای مذهبی و فلسفی را فراهم می‌کند، آنها را با جوامع معنوی در سراسر جهان پیوند می‌دهد و درک آنها را از اعتقادات خود عمیق‌تر می‌کند. خدمات مذهبی مجازی، انجمن‌های گفتگو و برنامه‌های با موضوع معنویت می‌توانند زندگی معنوی آنها را غنی کنند، به‌ویژه زمانی که حضور فیزیکی امکان‌پذیر نباشد. با این حال، ماهیت فراگیر فناوری همچنین می‌تواند به عنوان یک عامل حواس‌پرتی عمل کند و توجه را از درون‌نگری و تعاملات دنیای واقعی که برای رشد معنوی حیاتی هستند، دور کند. یافتن تعادل در این زمینه کلیدی است، اطمینان حاصل می‌شود که فناوری به جای یک مانع، به‌عنوان ابزاری برای ارتقای معنوی عمل می‌کند.

تشویق استفاده از فناوری ذهن آگاه: استفاده آگاهانه از فناوری شامل آگاهانه و عمدی بودن در مورد چگونگی و چرایی استفاده از فناوری است. توصیه این است که پسران را تشویق کنید تا در مورد فعالیت‌های آنلاین خود و تأثیر آنها بر عزت‌نفس و رفاه معنوی فکر کنند. این می‌تواند به این معنی باشد که به آنها پیشنهاد می‌شود به جای آنهایی که باعث می‌شود احساس ناکافی کنند، از حساب‌هایی پیروی کنند که آنها را الهام می‌بخشد و آنها را ارتقا می‌دهد. مربیان و والدین می‌توانند سواد دیجیتال را آموزش دهند و به آنها کمک کنند تا محتوا و تعاملات آنلاین را به‌طور انتقادی ارزیابی کنند.

تقویت ارتباطات حضوری و تمرین‌های معنوی: علیرغم جذابیت دنیای دیجیتال، هیچ‌چیز کاملاً جایگزین ارزش تعاملات چهره‌به‌چهره و جنبه اشتراکی اعمال معنوی نمی‌شود. تشویق به مشارکت در خدمات اجتماعی، فعالیت‌های گروهی و خدمات مذهبی می‌تواند به پسران کمک کند تا احساس تعلق و هدف را توسعه دهند. این فعالیت‌ها همدلی، از خودگذشتگی و پیوند عمیق‌تر با باورهای معنوی آنها را ترویج می‌-

کند. چنین تجربیاتی می‌تواند به طور قابل توجهی بر عزت نفس و رفاه معنوی آنها تأثیر بگذارد و دیدگاه‌ها و درس‌هایی را ارائه دهد که قلمرو دیجیتال نمی‌تواند تکرار کند.

تعیین مرزها و اولویت‌دادن به رفاه: تعیین مرزها در اطراف استفاده از فناوری برای سلامت ذهنی، عاطفی و معنوی حیاتی است. این می‌تواند شامل زمان‌ها یا مناطق بدون فناوری در خانه یا کلاس درس باشد، با هدف کاهش تحریک دیجیتال ثابت و ایجاد فضایی برای بازتاب خود و ارتباط با دیگران. پسران را تشویق کنید تا فعالیت‌هایی را که باعث افزایش رفاه آنها می‌شود، مانند تمرینات بدنی، مطالعه، فعالیت‌های هنری و زمان صرف شده در طبیعت، در اولویت قرار دهند. این فعالیت‌ها نه تنها به سبک زندگی سالم‌تر کمک می‌کنند، بلکه حس موفقیت و رضایت را تقویت می‌کنند، عزت نفس و انعطاف‌پذیری معنوی را تقویت می‌کنند.

عوامل و نتایج تاثیر فناوری بر روحیه مذهبی و روحیه خودباوری دانش آموزان

فصل سوم
روش اجرای
تحقیق

با توجه به اینکه پژوهش مورد نظر به بررسی تاثیر فناوری بر روحیه مذهبی و خودباوری دانش‌آموزان پسر پایه هشتم دبیرستان دوره اول متوسطه علمی شهر همدان می‌پردازد. ماهیت انجام این پژوهش و روش آن، توصیفی - تحلیلی است و هدف به صورت کاربردی، از نظر کنترل محقق بر متغیرهای تحقیق به صورت توصیفی و از نوع پدیدارشناسانه است. که از راه فیش‌برداری، یادداشت برداری و همچنین جستجو در پایگاه ها و منابع اطلاعات علمی اینترنتی و طراحی پرسشنامه جمع شده‌است.

۳-۲ **جامعه آماری:** جامعه آماری این تحقیق دانش‌آموزان پسر پایه هشتم دبیرستان دوره اول متوسطه علمی شهر همدان به تعداد ۱۶۰ نفر بودند که در سال تحصیلی ۱۴۰۳-۱۴۰۲ مشغول به تحصیل هستند.

۳-۳ **حجم نمونه و روش نمونه‌گیری:** حجم نمونه در این تحقیق با استفاده جدول کرسی و مورگان تعداد ۱۳۱ نفر مشخص گردید. برای حصول نتیجه از روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای مشخص و مورد پژوهش قرار گرفتند.

۳-۴ **بازار اندازه‌گیری:** در این پژوهش برای جمع‌آوری اطلاعات علاوه بر سند کاوی و بررسی کلیه کتاب ها، مدارک، اسناد، مقاله‌ها و پژوهش‌های در دسترس پژوهشگران که به بررسی این مفاهیم پرداخته اند از پرسشنامه طیف لیکرت جهت ارزیابی مولفه‌های ارتباطی فناوری با شاخصه های روحیه مذهبی و معنوی و عزت نفس و خودباوری استفاده شده‌است که بر اساس پرسشنامه مورد نظر با ۵ گزینه "کاملاً موافقم، موافقم، نظری ندارم، مخالفم و کاملاً مخالفم" نظرات دانش‌آموزان در ارتباط با تاثیر فناوری بر زندگی عمومی دانش‌آموزان، تاثیر در رشد معنوی، رشد اجتماعی، عزت نفس، نشاط معنوی و تاثیر در برقراری ارتباط و موفقیت تحصیلی آنها مورد بررسی قرار گرفته است.

۳-۵ **تحلیل داده‌ها** بعد از جمع‌بندی کلیه اطلاعات احصاء شده، به تفسیر آنها پرداخته می‌شود. در مرحله بعد، اطلاعات به دست آمده، طبقه بندی و خلاصه بندی می‌شوند و آن گاه تشابهات و تفاوت ها مورد بررسی قرار گرفته، به پرسش‌های پژوهش پاسخ داده می‌شود.

ویژگی‌های مربوط به روایی و اعتبار:

الف) روایی: در این پژوهش برای تعیین روایی پرسشنامه از معیار "روایی محتوایی" و "روایی سازه" استفاده شده است. بدین صورت که پیش از طرح و نهایی کردن پرسش‌ها، توسط چند نفر از صاحب نظران بررسی و پس از پیش آزمون توسط تعداد ۱۵ نفر از هر کلاس (پایه هشتم) و تایید، تکثیر و در اختیار دانش‌آموزان قرار گرفت. همچنین ضرایب همسانی درونی بین مولفه‌های مورد نظر با نمره کل پرسشنامه محاسبه شد که همه مولفه ها با ضریب ۰/۰۰۱ دارای ارتباط معنی دار بوده، بنابراین مولفه‌های پرسشنامه از همسانی درونی برخوردار بوده و دارای روایی هستند.

ب) اعتبار: در این پژوهش برای بررسی پایایی و اعتبار پرسشنامه از روش آلفای کرونباخ استفاده شده که پاسخ دانش‌آموزان به سوالات مورد بررسی و محاسبه قرار گرفت که ضریب $0/97$ به دست آمد. ضریب فوق نشان‌دهنده اعتبار مطلوب پرسشنامه به منظور اجرا بر جامعه آماری می‌باشد.

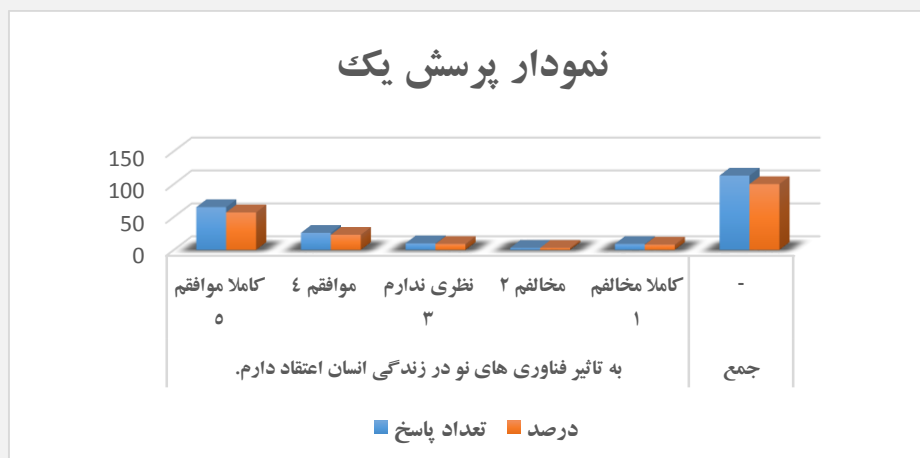
فصل چهارم
تجزیه و تحلیل
یافته‌های
تحقیق

نتایج و یافته های تحقیق:

تجزیه و تحلیل پرسش‌های تحقیق: در بررسی پرسشنامه‌های توزیع و تکمیل شده به تعداد ۱۳۱ نفر نتایج بررسی و درصد پاسخ به هر سوال در ادامه می‌آید:
 {۱}. پرسش اول: به تاثیر فناوری‌های نو در زندگی انسان اعتقاد دارم.

جدول ۱: فراوانی و درصد پاسخگویی دانش‌آموزان به پرسش یک

پرسش یک	گزینه ها /امتیاز	کاملا موافقم ۵	موافقم ۴	نظری ندارم ۳	مخالفم ۲	کاملا مخالفم ۱	جمع
به تاثیر فناوری‌های نو در زندگی انسان اعتقاد دارم	تعداد پاسخ	۷۴	۳۱	۱۲	۵	۹	۱۳۱
	درصد	۵۷	۲۴	۹	۳	۷	۱۰۰

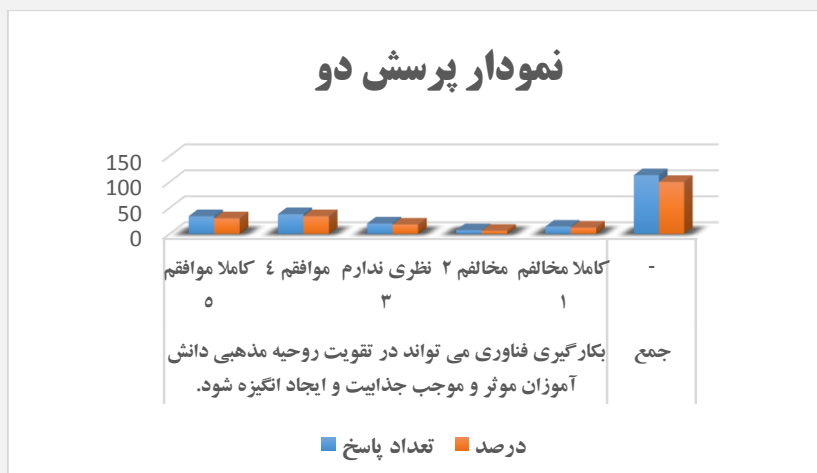
نمودار ۱: فراوانی و درصد پاسخگویی دانش‌آموزان به پرسش یک

نتایج بدست آمده از این پرسش نشان می‌دهد که بیشتر دانش‌آموزان به تاثیر فناوری در زندگی خویش اعتقاد دارند و یقین که فناوری‌های نو در تمام امور زندگی آنها نقش و تاثیر دارد، به نظر می‌رسد درصد کمی هم که مخالف تاثیر فناوری در زندگی هستند یا نظری ندارند، اطلاعات کمی از فناوری‌ها و کاربرد آنها در زندگی امروزی داشته یا به ابزار و زمینه‌های آن به اندازه کافی دسترسی نداشته‌اند.

{۲}. پرسش دوم: بکارگیری فناوری می‌تواند در تقویت روحیه مذهبی دانش‌آموزان موثر و موجب جذابیت و ایجاد انگیزه شود.

جدول ۲: فراوانی و درصد پاسخگویی دانش‌آموزان به پرسش دو

پرسش دو	گزینه ها / امتیاز	کاملا موافقم ۵	موافقم ۴	نظری ندارم ۳	مخالفم ۲	کاملا مخالفم ۱	جمع
بکارگیری فناوری می‌تواند در تقویت روحیه مذهبی دانش‌آموزان موثر و موجب جذابیت و ایجاد انگیزه شود.	تعداد پاسخ	۴۱	۴۳	۲۳	۹	۱۵	۱۳۱
	درصد	۳۱	۳۳	۱۸	۷	۱۱	۱۰۰

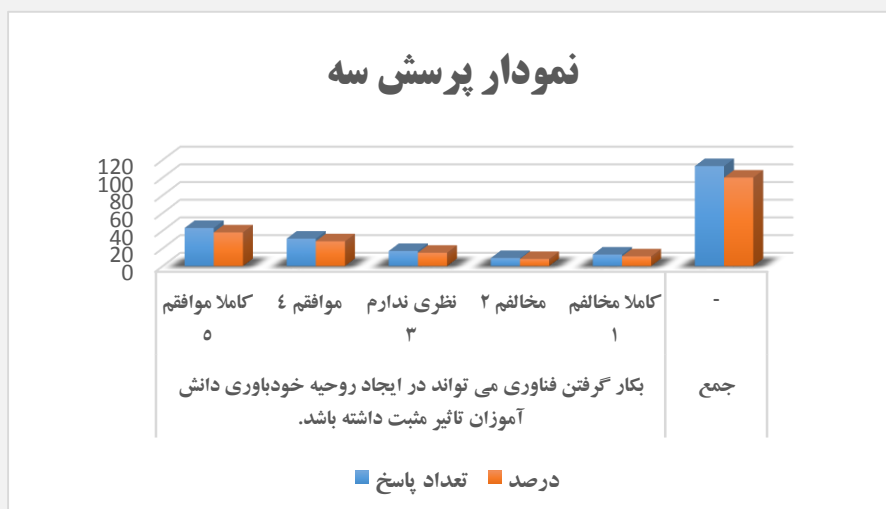
نمودار ۲: فراوانی و درصد پاسخگویی دانش‌آموزان به پرسش دو

درصد موافق در این سوال اکثریت دارد (۴۱ نفر کاملاً موافق و ۴۳ نفر موافق)، بنابراین بیشتر دانش‌آموزان فناوری‌هایی نظیر آموزش‌های الکترونیک، موبایل، کامپیوتر و برنامه‌های مرتبط با آنها ... را در تقویت امور مذهبی و دینی خود موثر دانسته‌اند و از طرفی فراوانی افرادی با عنوان نظری ندارم یا نظرهای مخالف هم (۴۷ نفر از ۱۳۱ نفر) نشان از زنگ خطری است که آنگونه که باید، فناوری‌های نوین که روز بروز هم در حال گسترش هستند، در کشور ما مورد توجه قرار نگرفته‌است. در کشورهای توسعه‌یافته از ظرفیت فناوری‌های جدید با تولید آثار تلویزیونی، کارتون‌ها، بازی‌های رایانه‌ای و اپلیکیشن‌های سرگرم‌کننده، به صورت نامحسوس بر سبک زندگی و شیوه‌های تربیتی دانش‌آموزان (مطابق با خواسته و فرهنگ خود) تاثیر می‌گذارند. لذا توجه به فناوری‌های نوین، به ویژه ظرفیت هوش مصنوعی ضرورت داشته و می‌تواند به ارتقاء معرفت و روحیه مذهبی دانش‌آموزان در ابعاد مختلف کمک نماید.

{۳}. پرسش سوم: بکارگرفتن فناوری می-تواند در ایجاد روحیه خودباوری دانش‌آموزان تاثیر مثبت داشته باشد.

جدول ۳: فراوانی و درصد پاسخگویی دانش-آموزان به پرسش سوم

پرسش سه	گزینه ها / امتیاز	کاملا موافقم ۵	موافقم ۴	نظری ندارم ۳	مخالفم ۲	کاملا مخالفم ۱	جمع
بکارگرفتن فناوری می تواند در ایجاد روحیه خودباوری دانش آموزان تاثیر مثبت داشته باشد.	تعداد پاسخ	۵۰	۳۶	۲۰	۱۱	۱۴	۱۳۱
	درصد	۳۸	۲۸	۱۵	۸	۱۱	۱۰۰

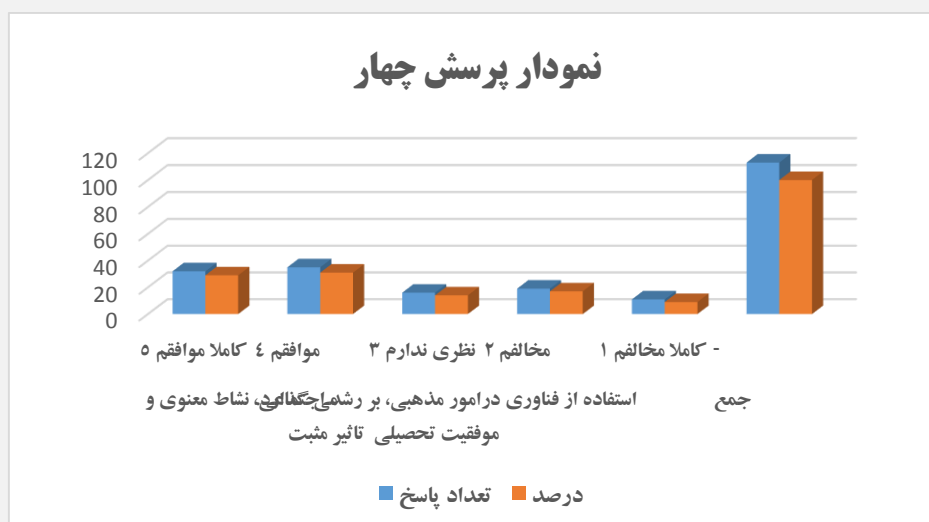
نمودار ۳: فراوانی و درصد پاسخگویی دانش-آموزان به پرسش سوم

در این پرسش با ۸۶ پاسخ (۶۶ درصد) موافقین به نظر می‌رسد دانش‌آموزان بصورت میانه، نقش فناوری‌ها را در ایجاد روحیه خودباوری موثر می‌دانند. البته واضح و روشن است که عموماً در مقاطع بالاتر و حتی با تحصیلات دانشگاهی، بسیاری از فرزندان ما با مهارت‌های رایانه‌ای و کاربرد عملی فناوری‌ها آشنایی کامل ندارند. طبیعی است وقتی شما به برنامه‌ای مسلط باشید با اعتماد به نفس و آسودگی خاطر به بهره‌برداری از آن خواهید پرداخت و دغدغه ناتوانی را هم نخواهید داشت. همچنین در این پرسش با فراوانی ۴۵ نفر و مجموعاً ۳۴ درصد بعنوان ممتنع یا مخالف، بازهم وجود کاستی‌هایی در سیستم آموزشی ما در استفاده از فناوری‌های جدید در راستای ایجاد روحیه خودباوری و عزت نفس را نمایان می‌کند.

{۴}. پرسش چهارم: استفاده از فناوری در امور مذهبی، بر رشد اجتماعی، نشاط معنوی و موفقیت تحصیلی تاثیر مثبت می‌گذارد.

جدول ۴: فراوانی و درصد پاسخگویی دانش‌آموزان به پرسش چهارم

پرسش چهارم	گزینه ها / امتیاز	کاملاً موافقم ۵	موافقم ۴	نظری ندارم ۳	مخالفم ۲	کاملاً مخالفم ۱	جمع
استفاده از فناوری در امور مذهبی، بر رشد اجتماعی، نشاط معنوی و موفقیت تحصیلی تاثیر مثبت می‌گذارد.	تعداد پاسخ	۳۹	۴۰	۱۹	۲۱	۱۲	۱۳۱
	درصد	۳۰	۳۱	۱۴	۱۶	۹	۱۰۰

نمودار ۴: فراوانی و درصد پاسخگویی دانش‌آموزان به پرسش چهارم

اکثریت موافق در پاسخگویی به این پرسش (۷۹ نفر / ۶۱ درصد) نسبت به تعداد کمتر مخالفان (۳۳ نفر / ۲۵ درصد) نمایانگر نتیجه زیر است:

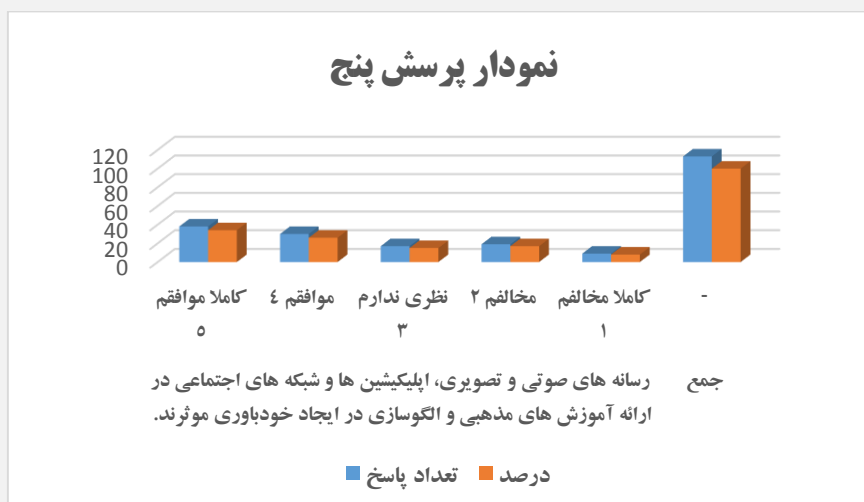
دانش‌آموزان با درک صحیح و اعتقاد به تاثیر فناوری‌های نو در زندگی روزمره خود، به روشنی به این پرسش پاسخ داده و معتقدند که استفاده از فناوری در امور مذهبی منجر به رشد اجتماعی، نشاط معنوی و در نهایت موجب رشد و موفقیت تحصیلی آنها خواهد شد.

با نگاهی به موارد قبلی می‌توان دریافت که تاثیر موفقیت در دانش‌آموزان فعال در کارهای دینی بیشتر از دانش‌آموزان منفعل است و این در واقع به نقش و تاثیر مشارکت اجتماعی هم اشاره دارد.

{۵}. پرسش پنجم: رسانه‌های صوتی و تصویری، اپلیکیشن‌ها و شبکه‌های اجتماعی در ارائه آموزش‌های مذهبی و الگوسازی در ایجاد خودباوری موثرند.

جدول ۵: فراوانی و درصد پاسخگویی دانش‌آموزان به پرسش پنجم

پرسش پنج	گزینه‌ها / امتیاز	کاملاً موافقم ۵	موافقم ۴	نظری ندارم ۳	مخالفم ۲	کاملاً مخالفم ۱	جمع
رسانه‌های صوتی و تصویری، اپلیکیشن‌ها و شبکه‌های اجتماعی در ارائه آموزش‌های مذهبی و الگوسازی در ایجاد خودباوری موثرند.	تعداد پاسخ	۴۵	۳۵	۲۰	۲۱	۱۰	۱۳۱
	درصد	۳۴	۲۷	۱۵	۱۶	۸	۱۰۰

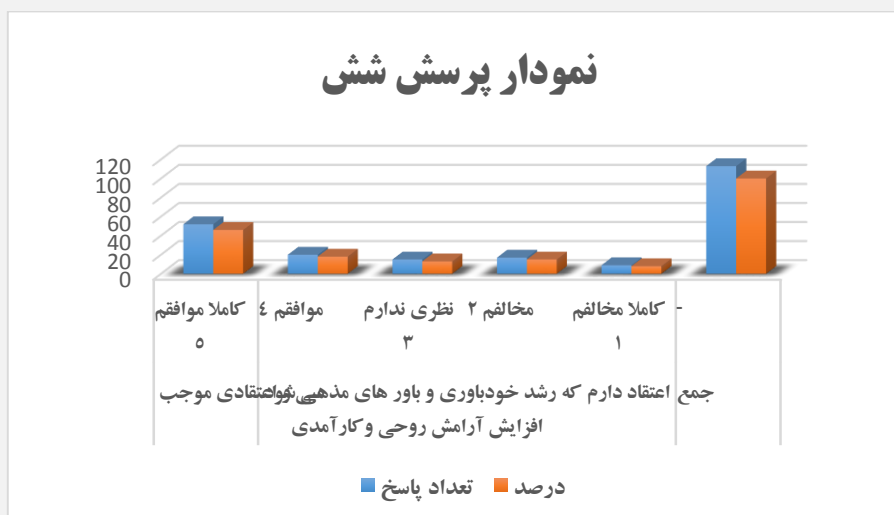
نمودار ۵: فراوانی و درصد پاسخگویی دانش‌آموزان به پرسش پنجم

نقش رسانه‌ها اعم از (تصویری/ دیداری و شنیداری) در واقع در زندگی روزمره همه مردم به ویژه دانش‌آموزان غیرقابل انکار است. با توجه به تعداد و درصد پاسخگویی دانش‌آموزان به این سوال (۸۰ نفر موافق معادل ۶۱ درصد) می‌توان دریافت که خوشبختانه دانش‌آموزان آگاهی نسبی نسبت به نقش رسانه‌ها در تقویت روحیه مذهبی و روحیه خودباوری دارند. البته از ۳۱ پاسخ مخالف (۲۴ درصد) و ۲۰ پاسخ ممتنع (۱۵ درصد)، مجموعاً ۵۱ نفر معادل ۳۹ درصد، نمی‌توان غافل بود. آموزش‌های مختلفی در فضای مجازی وجود دارد که می‌تواند سبک زندگی خیلی از انسانها و به خصوص دانش‌آموزان مدرسه‌ی ما و خانواده‌های آنها را تغییر دهد و این تغییر طبیعتاً با مدیریت صحیح می‌تواند مثبت باشد و در نهایت به الگوسازی برای فراهم کردن زمینه زندگی و زیست بهتر منجر شود.

{۶}. پرسش ششم: اعتقاد دارم که رشد خودباوری و باورهای مذهبی و اعتقادی موجب افزایش آرامش روحی و کارآمدی می‌شود.

جدول ۶: فراوانی و درصد پاسخگویی دانش‌آموزان به پرسش ششم

پرسش شش	گزینه ها / امتیاز	کاملاً موافقم ۵	موافقم ۴	نظری ندارم ۳	مخالفم ۲	کاملاً مخالفم ۱	جمع
اعتقاد دارم که رشد خودباوری و باورهای مذهبی و اعتقادی موجب افزایش آرامش روحی و کارآمدی می‌شود.	تعداد پاسخ	۵۹	۲۵	۱۸	۱۹	۱۰	۱۳۱
	درصد	۴۵	۱۹	۱۳	۱۵	۸	۱۰۰

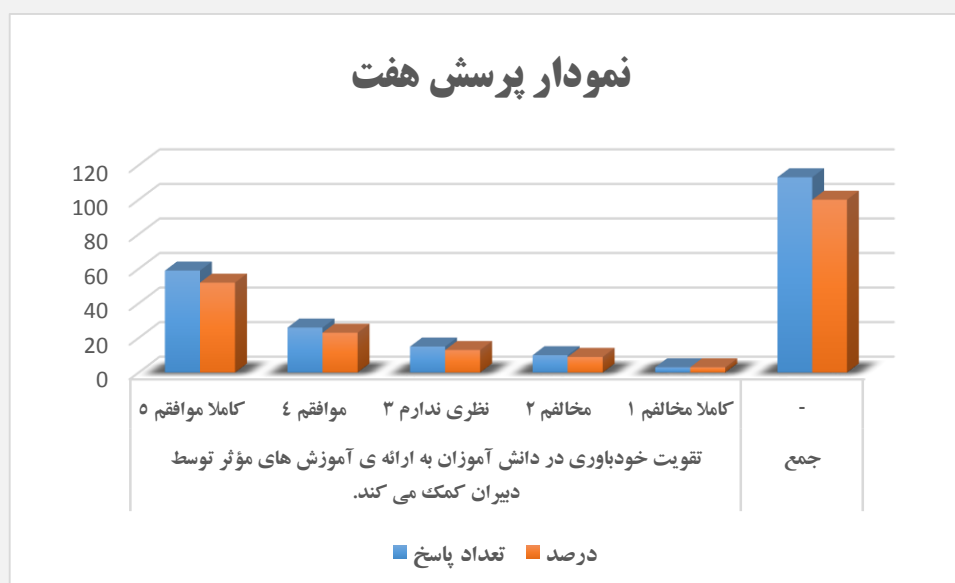
نمودار ۶: فراوانی و درصد پاسخگویی دانش‌آموزان به پرسش ششم

همه ما در این عقیده مشترک هستیم که همانطور که خدا در قرآن " جزء ۱۳، سوره ی رعد ، آیه ۲۸ می فرماید: ((أَلَا بِذِكْرِ اللَّهِ تَطْمَئِنُّ الْقُلُوبُ : (تنها) با یاد خدا دل ها آرامش می یابد)) " قطعاً با نزدیک شدن به خدا آرامش روحی انسان‌ها افزایش می‌یابد. به نظر می‌رسد در که در واقع فناوری می‌تواند به صورت مستقیم و غیرمستقیم بر روی این دیدگاه تأثیرگذار باشد. به این صورت که فناوری اگر صحیح مورد استفاده قرار بگیرد روی رشد باورهای مذهبی و خودباوری اثر دارد و رشد این باور ها و اعتقادات به نزدیک شدن انسان به خدا و تعیین مسیر صحیح کمک خواهد کرد. نگاهی به فراوانی پاسخگویی دانش‌آموزان به این پرسش (۸۴ نفر موافق معادل ۶۴ درصد) در مقابل (۲۹ پاسخ مخالف معادل ۲۳ درصد) نیز مؤید این نکته است که تقریباً دانش‌آموزان به تأثیر تقویت روحیه معنوی و خودباوری در افزایش آرامش روحی و کارآمدی باور دارند.

{۷}. پرسش هفتم: تقویت خودباوری در دانش‌آموزان به ارائه‌ی آموزش‌های مؤثر توسط دبیران کمک می‌کند.

جدول ۷: فراوانی و درصد پاسخگویی دانش‌آموزان به پرسش هفتم

پرسش هفت	گزینه‌ها / امتیاز	کاملاً موافقم ۵	موافقم ۴	نظری ندارم ۳	مخالفم ۲	کاملاً مخالفم ۱	جمع
تقویت خودباوری در دانش‌آموزان به ارائه‌ی آموزش‌های مؤثر توسط دبیران کمک می‌کند.	تعداد پاسخ	۶۶	۳۱	۱۸	۱۲	۴	۱۳۱
	درصد	۵۰	۲۵	۱۳	۹	۳	۱۰۰

نمودار ۷: فراوانی و درصد پاسخگویی دانش‌آموزان به پرسش هفتم

پیش‌تر اشاره شد که خودباوری در رشد و پیشرفت دانش‌آموزان مؤثر بوده و باعث رشد بیشتر و همچنین تقویت روحیه‌ی مذهبی هم خواهد شد. بررسی پاسخ دانش‌آموزان به این پرسش (۹۷ نفر موافق معادل ۷۵ درصد) در مقابل (۱۶ نفر مخالف معادل ۱۲ درصد) مؤید این نکته است که دانش‌آموزان هم اعتقاد دارند که هرچه روحیه خودباوری و روحیه معنوی دانش‌آموزان تقویت شود، منجر به آرامش شده و در ارائه موفق و موثرتر آموزش‌ها توسط دبیران نیز تأثیر خواهد داشت. بدین ترتیب، ایجاد و تقویت خودباوری دانش‌آموزان به صورت مستقیم، در اینکه معلم هم روحیه‌ی قوی‌تری در کلاس داشته باشد و قوی‌تر تدریس کند، اثرگذار است.

فصل پنجم

بحث و نتیجه-

گیری تحقیق

بحث و نتیجه گیری:

در بررسی موضوع پژوهش و در پیشینه تحقیق مشخص شد که فناوری‌های جدید در حیطه‌های مختلف، می‌تواند مانند یک شمشیر دولبه اقدام کند. اگر به مزایا و محاسن آن واقف بوده و بتوانیم استفاده از آن را تحت کنترل درآورده و مدیریت کنیم، منجر به نتایج مطلوب خواهد شد و بالعکس می‌تواند منشاء آسیب‌های فردی و اجتماعی فراوان شود.

در پژوهش حاضر برخی شاخصه‌ها و متغیرهای وابسته به استفاده از فناوری، از جمله ایجاد روحیه مذهبی، تقویت روحیه خودباوری و ایجاد انگیزه، رشد اجتماعی، نشاط معنوی، موفقیت تحصیلی، الگوسازی مناسب، آرامش روحی و کارآمدی و پذیرش بهتر آموزش‌ها پرداخته شد. با تحلیل توصیفی نتایج و مقابله با شواهد نظری و تحقیقات انجام شده، همچنین آزمون فرضیات و مشاهده نتایج استفاده از فناوری در جامعه مورد تحقیق، نتایج زیر احصاء گردید:

با نگاهی به موارد قبلی می‌توان دریافت که تأثیر موفقیت در دانش‌آموزان فعال در کارهای دینی بیشتر از دانش‌آموزان منفعل است و این در واقع به نقش و تأثیر مشارکت اجتماعی هم اشاره دارد.

با توجه به نتایج و شواهد سؤالات، نظر ما براین است که به طور کلی بیشتر دانش‌آموزان به تأثیر تکنولوژی بر روحیه خودباوری و تقویت روحیه مذهبی اعتقاد دارند. به نوعی باید گفت پذیرش فناوری برای رشد فردی و معنوی مثبت در دانش‌آموزان پسر مؤثر است.

از نظر معنوی نیز، فناوری بسترهایی را برای پسران فراهم می‌کند تا با افراد هم‌فکر ارتباط برقرار کنند، تجربیات خود را به اشتراک بگذارند و به آموزه‌های معنوی دسترسی پیدا کنند. این ارتباط حس تعلق را تقویت می‌کند و رفاه معنوی آنها را تقویت می‌کند

با توجه به آنچه گذشت، فناوری در کنار دستاوردها و کاربردهای انکارناپذیر و مثبتی که در زمینه‌های گوناگون دارد، پیامد نامطلوبی نیز به همراه دارد که باید مورد توجه والدین، مربیان و همه مسئولان امر تعلیم و تربیت و برنامه‌ریزان فرهنگی جامعه قرار گیرد

بنابراین ضمن پاسخگویی به سؤالات و فرضیات تحقیق:

۱- رشد و توسعه فناوری در تقویت روحیه خودباوری (عزت نفس) دانش‌آموزان پسر پایه هشتم دبیرستان علمی مؤثر بوده است.

۲- رشد فناوری در ایجاد روحیه مذهبی (معنوی) دانش‌آموزان پسر پایه هشتم دبیرستان علمی مؤثر بوده است.

۳- بین استفاده از فناوری با تقویت روحیه مذهبی (معنوی) در دانش‌آموزان پسر پایه هشتم دبیرستان علمی رابطه معنا دار و ارتباط مستقیم برقرار است.

۴- بین استفاده از فناوری با ایجاد روحیه خودباوری (عزت نفس) در دانش‌آموزان پسر پایه هشتم دبیرستان علمی رابطه معنا دار و ارتباط مستقیم برقرار است

نهایتاً نتیجه می‌گیریم که رشد و استفاده از فناوری با ایجاد روحیه خوباوری (عزت نفس) و تقویت روحیه مذهبی (معنوی) دانش‌آموزان پسر پایه هشتم دبیرستان علمی رابطه مستقیم و معناداری دارد.

راهکارها و پیشنهادات:

برای جلوگیری از آثار و پیامدهای منفی فناوری (فضای مجازی) در تربیت دینی فرزندان، به والدین پیشنهاد می‌شود:

بر شیوه استفاده فرزندان از فناوری‌ها (اعم از رسانه، رایانه، فضای مجازی و...)، نظارت فعال داشته باشند. محدود کردن استفاده از فناوری را برای کودکان مد نظر قرار دهند. در صورت لزوم -محور مسابقات مهم در حوزه فناوری ایجاد و تولید برنامه و محتوایی با موضوع و مفاهیم دینی باشد. -مسئولان و نهادهای فرهنگی - اجتماعی نیز وظیفه دارند فرهنگ استفاده درست و سالم از فناوری‌ها را به افراد جامعه، به ویژه جوانان و نوجوانان که بیشتر در معرض آسیب‌های اخلاقی این فضا هستند، آموزش داده و در جهت تولید برنامه و محتواهای مورد نیاز جامعه بخصوص نوجوانان قدم بردارند.

محدودیت های تحقیق:

۱- با توجه به اهمیت و ضرورت تقویت پژوهش‌های دانش‌آموزی و به منظور کمک به تربیت نسلی پرسشگر و محقق، زمینه برگزاری کارگاه‌های روش تحقیق و آشنایی با تدوین مقاله (بصورت متمرکز) در هر ناحیه یا منطقه اقدام گردد. (با محدودیت‌هایی در این زمینه روبرو بودیم).

۲- به منظور جلوگیری از عدم تمایل برخی از دانش‌آموزان در پاسخ‌گویی به سؤالات، پژوهشگران با برنامه‌ریزی مدیر مدرسه و همکاری ایشان، اجرای پرسشنامه را به زمان خارج از ساعات آموزشی مؤکول نموده و همچنین درصدی از حجم نمونه (حدود ۱۰ درصد) برای آفت نمونه‌گیری از طرف پژوهشگران در نظر گرفته شد.

منابع:

- ۱- ابراهیم پور کومله، سمیرا و خزایی، کامیان. «آسیب‌های نوپدید، شبکه‌های اجتماعی مجازی در کمین خانواده ایرانی» نخستین کنگره ملی فضای مجازی و آسیب‌های اجتماعی نوپدید، آذر ۱۳۹۱: ۱۴ - ۱.
- ۲- اکبری، ابوالقاسم و اکبری، مینا. آسیب‌شناسی اجتماعی. تهران: انتشارات رشد و توسعه، ۱۳۹۰
- ۳- بزرگوار، رسول. «واگذاری چيستی اخلاق در شهر الکترونیکی». دومین کنفرانس بین‌المللی شهر الکترونیک، ۱۳۸۸
- ۴- ثنایی، باقر. «آسیب‌شناسی خانواده». نشریه پژوهشی تربیت، سال اول، ش ۳، ۱۳۷۹
- ۵- حسینی، سید علی اکبر. تعلیم تربیت اسلامی. تهران: پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
- ۶- دوران، بهزاد. «تأثیر فضای سایبرنیک بر هویت اجتماعی». رساله دکترای جامعه‌شناسی، دانشگاه تربیت مدرس، ۱۳۸۱
- ۷- رحیمی، محمد. «عوامل اجتماعی مؤثر بر شکاف نسلی؛ مطالعه موردی شهر خلخال». پایان‌نامه کارشناسی ارشد جامعه‌شناسی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکز، ۱۳۹۰.
- ۸- رسولی، محمدرضا و آزاد مجد، افروشه. «اعتیاد اینترنت و اثرات ناشی از آن در بین دانش‌آموزان دوره متوسطه شهر تهران (دانش‌آموزان دبیرستانی منطقه ۶ تهران)». مجله علوم اجتماعی، ش ۶۷، مهر ۱۳۹۲: ۹۷ - ۹۰.
- ۹- رضایی قادی، خدیجه. «تأثیر اینترنت بر ارزش‌های خانواده در بین دانش‌آموزان». مجله انجمن جامعه‌شناسی ایران، دوره ششم، ش ۲، ۱۳۸۴.
- ۱۰- ستارزاده، داوود. «بررسی عوامل اجتماعی مؤثر بر اعتیاد به اینترنت و پیامدهای آن». فصلنامه تخصصی علوم اجتماعی، ش ۱۴، ۱۳۸۶
- ۱۱- شریف زاده، حکیمه السادات. «تلویزیون و تربیت دینی کودکان». پژوهش‌نامه تربیت‌تبلیغی، سال اول، ش ۲، زمستان ۱۳۸۷: ۱۴۲ - ۱۱۵.
- ۱۲- صادقیان، عفت. «تأثیر اینترنت بر کودکان و نوجوانان». مجله الکترونیکی نما، تهران: ش ۴، ۱۳۸۴
- ۱۳- ابراهیمی، احمد، راهکارهای عملی آموزش اخلاق و مهارت‌های زندگی، قم: مؤسسه بوستان کتاب ۱۳۹۹
- ۱۴- احمدی، احمد، اصول و روش‌های تربیت در اسلام، تهران: انتشارات واحد فوق برنامه جهاد دانشگاهی ۱۴۰۱
- ۱۵- احمدی نژاد، علی و مجیدی، رضا، بررسی راه‌های تقویت و حفظ دین‌داری و دین‌باوری نسل جوان در برابر تهاجم فرهنگی غرب، پایان‌نامه کارشناسی ارشد ۱۴۰۱
- ۱۶- بشیری وثیق، احمد، بررسی شیوه‌های جدید تربیت دینی دانش‌آموزان از دیدگاه دانشمندان تعلیم و تربیت، طرح پژوهشی سازمان آموزش و پرورش استان همدان ۱۳۹۲
- ۱۷- بیابانگرد، اسماعیل، روش‌های افزایش عزت‌نفس در کودکان و نوجوانان، تهران: انجمن اولیا و مربیان ۱۴۰۰

پیوست ها:

پرسشنامه

ردیف	عنوان سوال	كاملا مخالفم	مخالفم	نظری ندارم	موافقم	كاملا موافقم
۱	به تاثیر فناوری های نو در زندگی انسان اعتقاد دارم.					
۲	بکارگیری فناوری می تواند در تقویت روحیه مذهبی دانش آموزان موثر و موجب جذابیت و ایجاد انگیزه شود					
۳	بکار گرفتن فناوری می تواند در ایجاد روحیه خودباوری دانش آموزان تاثیر مثبت داشته باشد					
۴	استفاده از فناوری در امور مذهبی، بر رشد اجتماعی، نشاط معنوی و موفقیت تحصیلی تاثیر مثبت می گذارد					
۵	رسانه های صوتی و تصویری، اپلیکیشن ها و شبکه های اجتماعی در ارائه آموزش های مذهبی و الگوسازی در ایجاد خودباوری موثرند					
۶	اعتقاد دارم که رشد خودباوری و باور های مذهبی و اعتقادی موجب افزایش آرامش روحی و کارآمدی می شود					
۷	تقویت خودباوری در دانش آموزان به ارائه ی آموزش های مؤثر توسط دبیران کمک می کند					

